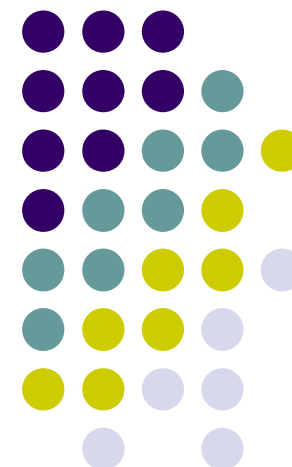

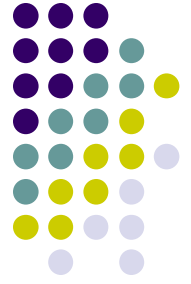
فارماکولوژی دامپزشکی ۱

اصول نسخه نویسی

گودرز صادقی هاشجین
دانشیار فارماکولوژی
سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹

تعریف

● نسخه (prescription): سندی است قانونی که به موجب آن پزشک یا دامپزشک فارغ التحصیل دستوری را برای ساخت و/یا تحویل یک یا چند دارو برای تجویز به بیمار خطاب به داروساز صادر مینماید.

پیشگفتار

● **زبان نسخه:** نسخه را میتوان به هر زبانی نوشت، لیکن در اکثر کشورها به زبان انگلیسی نگاشته میشود و در آن از حروف اختصاری برای کلمات لاتینی نیز استفاده میشود.

● نسخه باید دقیق و با استفاده از قلم خودکار یا خودنویس (و نه مداد) نوشته شود تا در طول زمان زایل نشده، سندیت خود را از دست ندهد.

پیشگفتار

- **نسخه شفاهی:** در بعضی کشورها داروخانه ها ملزم به پذیرش نسخه بصورت تلفنی نیز هستند، لیکن در نسخه شفاهی نیز باید کلیه قواعد یک نسخه واقعی رعایت شود.
- در مورد داروهای تحت کنترل ویژه نوشتن نسخه بصورت کتبی الزامی است.

اجزاء نسخہ

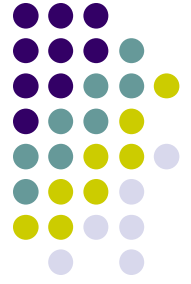
- (۱) سر نسخہ (superscription)
- (۲) متن نسخہ (inscription)
- (۳) توضیحات زیر نسخہ (subscription)

سرنسخه

متنی است که بخشی از آن بصورت چاپی و بخشی نیز بصورت پرکردنی در ابتدای نسخه و پیش از متن اصلی نسخه آورده میشود و دارای بخشهای زیر است:

- نام و نام خانوادگی دامپزشک
- شماره نظام دامپزشکی
- شماره تلفن و نشانی دقیق مطب
- تاریخ مراجعه
- نام و نشانی صاحب دام
- گونه و مشخصات حیوان (در حد مقدمات)

متن نسخه

- علامت استاندارد نسخه یعنی **Rx**
- در لاتین به معنای "بگیر تو از من" میباشد و اگر چه نوشتن آن الزامی نیست ولی عرف تمامی پزشکان در سراسر جهان میباشد.
- نام، شکل دارویی، غلظت و مقدار دارو یا داروها
- دستور مصرف (**Signa**)
- مهر و امضا و شماره نظام دامپزشکی دکتر دامپزشک
- تعداد دفعاتی که میتوان نسخه را تجدید کرد

زیر نسخه

- در این بخش اظهاراتی قانونی بسته به مقررات کشوری بصورت چاپی نوشته میشود تا نشان دهد که نسخه در مورد یک حیوان صادر شده است.

اختصارات استاندارد در نسخه نویسی

- در اختصارات مورد استفاده در فارماکولوژی و نسخه نویسی ممکن است از حروف لاتین بزرگ یا کوچک استفاده شود.
- در برخی موارد بین حروف از اعداد نیز استفاده بعمل میآید.

اختصارات استاندارد در نسخه نویسی

- **IM = IntraMuscular**
● داخل عضلانی
- **SC = SubCutaneous (under the skin) = SQ**
● زیر جلدی (زیر پوستی)
- **ID = IntraDermal**
● داخل جلدی (داخل پوستی)
- **IV = IntraVenous**
● داخل وریدی (داخل سیاهرگی)
- **PO = Per Os (Placed in the mouse and swallowed)**
● از راه دهانی (و بلع دارو)
- **IP = IntraPeritoneal**
● داخل صفاقی

اختصارات استاندارد در نسخه نویسی

- **PR = Per Rectum**

● از راه رکتوم (راست روده)

- **O = eye**

● چشم

- **S = Sinister (left)**

● چپ

- **D = Dexter (right)**

● راست

- **OS (in the left eye)**

● در چشم چپ

- **OD**

● در چشم راست

اختصارات استاندارد در نسخه نویسی

- **OU (in both eyes)**
- **A = Aural (ear)**
- **AS (in the left ear)**
- **AD (in the right ear)**
- **AU (in both ears)**

● در هر دو چشم

● گوش

● در گوش چپ

● در گوش راست

● در هر دو گوش

اختصارات استاندارد در نسخه نویسی

- h = Hour = hours
  - d = day
  - Q = q (every)
  - Q4h (every 4 hours)
  - Q8h (every 8 hours)
  - Q24h (every 24 hours)
  - QD (everyday)
  - Q2d (every other day)
  - QOD (every other day)
• ساعت، ساعات	•
• روز	•
• هر	•
• هر ۴ ساعت یکبار	•
• هر ۸ ساعت یکبار	•
• هر ۲۴ ساعت یکبار	•
• هر روز	•
• یک روز در میان	•
• یک روز در میان	•

اختصارات استاندارد در نسخه نویسی

- (ج) اشکال دارویی (Dosage forms)
- **tab = tablet**
- قرص
- **cap = capsule**
- کپسول
- **tsp = teaspoon (5 mL)**
- قاشق چایخوری (معادل ۵ میلیلیتر)
- **Tbsp = TBS = Tablespoon = 3 tsp (15 mL)**
- قاشق غذاخوری = ۳ قاشق چایخوری (۱۵ میلیلیتر)
- **fl oz**
- اونس مایع
- **gtt = D = drop**
- قطره
- **Gr = Grain = 64.8 mg (approx. 60 mg)**
- گرین (معادل تقریباً ۶۰ میلیگرم)
- **I.U. = International Unit**
- واحد بین المللی

اختصارات استاندارد در نسخه نویسی

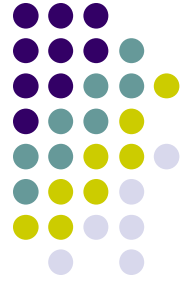
- mcg = μ g
  - meq.
  - mg
  - ml = mL
  - NPO = Nothing Per Os (Give nothing orally)
  - Rx = Give thou (treatment prescription)
  - D/C = Discontinue (stop!)
- میکروگرم
- میلی اکی والان
- میلیگرم
- میلی لیتر
- (د) متفرقه
- منع تغذیه از راه خوراکی
- علامت سر نسخه
- توقف (قطع)

اوزان و مقادیر در نسخه نویسی

- اوزان مورد استفاده برای حیوانات: کیلوگرم و پوند
- هر کیلوگرم = ۲,۲ پوند
- هر لیوان = معادل ۲۴۰ میلیلیتر = ۸ اونس
- هر اونس = ۳۰ میلیلیتر
- هر قاشق غذاخوری = ۱۵ میلیلیتر
- هر قاشق چایخوری = ۵ میلیلیتر

نحوه محاسبه مقدار دارو برای تجویز

- وزن حیوان به کیلوگرم
- دوزاژ دارو را بر حسب mg/kg را در وزن حیوان ضرب کنید.
- دوز دارو به دست میآید: بر حسب mg برای کل حیوان
- دوز را در غلظت دارو (اگر مایع باشد) یا مقدار ماده مؤثره در هر عدد شکل دارویی (اگر جامد باشد) تقسیم کنید.
- عدد بدست آمده: حجم داروی مایع به میلیلیتر یا تعداد دارو به فرم جامد که باید در یکبار تجویز شود.

نحوه محاسبه مقدار دارو برای تجویز - مثال

در سگی به وزن ۱۰ کیلوگرم، لازم است یک شربت ضد سرفه با دوزاژ 10 mg/kg تجویز شود غلظت شربت 25 mg/mL میباشد.

حجم شربتی که باید در هر بار مصرف شود بقرار ذیل مشخص میشود:

- $10 \text{ kg} \times 10 \text{ mg/mL} = 100 \text{ mg}$

- $100 \text{ mg} \div 25 \text{ mg/ml} = 4 \text{ mL}$

پس، هر بار باید ۴ میلیلیتر از شربت فوق را به حیوان تجویز نمود.

حال اگر بجای شربت مثلاً قرص ۲۵ میلیگرمی در همان حیوان و با همان دوزاژ باید تجویز میشد، هر بار باید تعداد ۴ عدد قرص تجویز مینمودیم.

توجه کنید که نیازی به دقت در حد وسواس وجود ندارد و بهتر است اعداد بدست آمده را گرد نمود. مثلاً ۱,۳۵ قرص را میتوان ۱,۵ قرص یا مثلاً ۱۱ میلیلیتر را میتوان ۱۰ میلیلیتر در نظر گرفت.

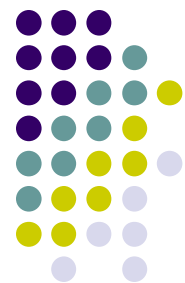

غلظتها: در صد و غلظت وزنی : حجمی

ضمناً دامپزشکان باید با ساختن رقت‌های مختلف از محلول‌های مختلف آشنایی داشته باشند. یکی از مشکلات فارغالتحصیلان عدم درک سریع رابطه بین غلظت بر مبنای وزن:وزن با غلظت بر مبنای % است.

• 1 mg/L	0.0001%	1 ppm	1.000 ppb
• 10 mg/L	0.001%	10 ppm	10.000 ppb
• 100 mg/L	0.01%	100 ppm	100.000 ppb
• 1 g/L (1 mg/mL)	0.1%	1000 ppm	1.000.000 ppb
• 10 g/L (10 mg/mL)	1%	10000 ppm	10.000.000 ppb
• 100 g/L (100 mg/mL)	10%	100000 ppm	100.000.000 ppb

خدایا چنان کن سرانجام کار تو خشنود باشی و ما رستگار

www.gsadeghi.com
gsadeghi@ut.ac.ir